

Hodnocení bakalářské práce Sašy Čuříků „Embodiment and subjectivity in the works of Simone de Beauvoir and Luce Irigaray“ (FF UK, Praha 2023, 52 str.)

Posudek vedoucího práce Ondřeje Švece

Práce si klade za cíl podat komparativní analýzu myšlenek Simone de Beauvoir a Luce Irigaray ohledně tělesnosti a subjektivity. Toto srovnání zároveň dává Saše Čuříků příležitost kriticky zhodnotit a poopravit velké množství zjednodušujících, anachronistických či svévolně kategorizujících interpretací obou myslitelek. Je skutečně potěšující a chvályhodné, že zjevná erudovanost autorky v pojednávání tematice není pouze příležitostí k opakování již řečeného, ale naopak podnětem k dekonstrukci stereotypizujících podání, která proti sobě kladou zjednodušujícím způsobem Beauvoir jako fenomenologickou existencialistku a Irigaray jako psychoanalytičku ženské subjektivity.

První vůdčí otázkou předložené práce je, nakolik lze jednu a druhou myslitelku kritizovat za esencialistické pojetí ženství. V případě Beauvoir je takové obvinění v práci vyvráceno poukazem na často zdůrazňovanou neexistenci „ženské přirozenosti“ v textu *Druhého pohlaví*. Zároveň se S. Čuříků zdárně vyrovnává s kritičkami, podle nichž je esencialismus v *Druhém pohlaví* přítomen v opakovaném důrazu na tělesně-biologické podmínky bytí-ženou. Odpovídá jim jednak rozbořením teze S. de Beauvoir „tělo není věc, je to situace“, takže biologické podmínky představují fakticitu překonávanou vlastním sebe-rozvrháním existujícího; jednak správným poukazem na to, že podle S. de Beauvoir teprve historicko-sociální faktory proměňují biologické danosti v soustavu hodnot, norem a zvyklostí, které jsou příčinou ženského podřízení. Stejně podrobně a kriticky vyvrací Saša Čuříků anachronickou tezi, podle níž zastává S. de Beauvoir teorii genderu jako sociálního konstruktů odlišného od biologicky daného pohlaví, byť zároveň uznává, že je obtížné touto dnešní optikou hlavní Beauvoirové teze ohledně „stávání se ženou“ nečíst.

Podstatná část kapitoly o Luce Irigaray je taktéž věnována otázce, nakolik ji lze vinit z esencializace ženství, když se tato myslitelka právě důrazem na odlišnost ženského těla i libida snaží vzdorovat jak iluzi o uniformní subjektivitě, modelované na míru mužského sebepojetí, tak tezi o údajné komplementaritě obou pohlaví. I zde se Saša Čuříků snaží o obhajobu své autorky, která podle ní spíše ohledává dosud neprobádané možnosti odlišného stávání se ženským subjektem, než jsou ty předem vyznačené, k čemuž mj. strategicky užívá pře-značení některých tělesně-symbolických atributů tradičně připisovaných ženství. Na druhou stranu upozorňuje na nepopíratelně esencializující pasáže v díle Irigaray, v nichž je takto přeznačené atributy vyzvedány jako základ ženské difference i jako cesta k politické revizi stávající společenské smlouvy.

Dalším tématem je také vlastní kritická návaznost obou autorek. Jak známo, Irigaray obviňuje Simone de Beauvoir ze selhání při tematizaci sexuální difference, neboť se nechává strhnout universalistickým ideálem. Saša Čuříková je však v tomto ohledu pečlivější čtenářkou Beauvoir jak oproti Irigaray, tak oproti klasickému výkladu, podle kterého považuje Beauvoir za cíl ženské emancipace jednoduché zrovnoprávnění s muži (například když v závěru *Druhého pohlaví* vyzývá ženy, aby se přizpůsobily univerzálnímu sebe-pojetí jednotlivce jako

transcendence sebe sama). Avšak jak přesvědčivě ukazuje S. Čuříků na s. 35, také S. de Beauvoir v závěru *Druhého pohlaví* ukazuje možnost světa, v němž společné „my“ nijak nesmazává difference v rámci společenství, pokud si všichni jeho členové a členky svou druhost (tj. jinakost) v očích druhých dokáží uvědomit a přiznat, v důsledku čehož se difference vzájemně reflektují.

Práce končí pečlivým srovnáním toho, jakou roli přikládají obě autorky prožívané tělesnosti v procesu stávání se vlastním já, a tezí o jejich mimoběžných projektech ženské emancipace.

Obdivuhodné na předložené práci je za prvé obrovské množství literatury, kterou v ní Saša Čuříků dokázala zpracovat a umně využít pro rozlišení jednotlivých interpretačních přístupů k oběma autorkám. Za druhé a ještě důrazněji je třeba ocenit, že téměř ve všech případech autorka podrobila tyto výkladové linie vlastní kritice co do jejich relevance a věrnosti výchozím textům Beauvoir a Irigaray. S ohledem na tyto přednosti je ode mě téměř malicherné zároveň zmínit drobnou výtku vůči způsobu, jímž je práce celkově pojata. Velká část textu se až příliš zaměřuje na otázku, zda jsou Beauvoir a Irigaray právem či neprávem obviňovány z esencialismu; případně na rozhodování, zda máme či nemáme číst dílo obou autorek jako fenomenologickou analýzu (ženské) tělesnosti. Vyznívá to, jako by nejdůležitějším problémem k řešení byla právě otázka správné klasifikace obou pojednávaných myslitelek. Pokud by v práci bylo méně souhrnů již existujících výkladových přístupů a více pečlivých rozborů jednotlivých tezí zastávaných oběma myslitelkami, její přínos pro lepší pochopení nesnází spojených se snahou o neesencialistické vystižení difference, spojené s pohlavní odlišností lidských těl, by tím byl ještě patrnější.

Tento povzdech ale ani v nejmenším nezpochybňuje vysokou hodnotu předložené práce, jejíž autorka prokázala jak důvěrnou obeznámenost s podstatnou částí feministických debat o odkazu S. de Beauvoir a L. Irigaray pro dnešek, tak i schopnost samostatné analýzy klíčových pasáží obou myslitelek, včetně těch nejobtížnějších. Její práce si proto bezpochyby zaslouhuje být obhájena, přičemž hodnocení, které jako vedoucí navrhuji, zní „výborně“.

V Praze dne 9. 9. 2023

Ondřej Švec